

OSIGURANJE U FUNKCIJI ZAŠTITE IMOVINE

INSURANCE IN FUNCTION OF SECURING THE ASSETS

Dubravko Grgić*
Semiha Repak**

SAŽETAK

Osiguranje je multidisciplinarna znanost, i stovremeno ekonomska i pravna, te kao takva nameće potrebu njezinog sagledavanja sa jednog i drugog aspekta. To se najbolje da sagledati kod utvrđivanja pravnog temelja, nakon nastanka štetnog događaja.

U radu se razmatraju ključna pitanja i načela na kojima se zasniva odnos osiguranik-osiguravatelj, kao i značaj osiguranja imovine za vlasnika iste. Pozitivni učinci, koji nastaju ugovaranjem osiguranja, klasificirani su u tri velike skupine:

Ekonomsku skupinu čini više elemenata: u kojima se osiguravajuća zaštita izučava kao čimbenik ekonomske sigurnosti vlasnika imovine s jedne strane, i mobilizacija finansijskih sredstava, koja mogu biti u funkciji oživljavanja gospodarskih aktivnosti. Sa ekonomskog aspekta, ugovaranje osiguranja je takav posao na temelju koga se osiguravatelj obvezuje da za određeni iznos, odnosno cijenu osiguravajuće zaštite (u vidu naplaćene premije osiguranja) osiguraniku isplati naknadu štete kada nastupi osigurani slučaj, odnosno da ga obešteći.

Pravni aspekt sadržan je u samom ugovoru o osiguranju, u kome su utvrđena prava i obveze ugovornih strana - osiguravatelja i osiguranika.

Sociološki aspekt: razmatra ciljeve, koji će se osiguranjem imovine i imovinskih interesa ostvariti, kao što su sigurnost, da će u slučaju uništenja imovine od opasnosti navedenih u ugovoru o osiguranju, vlasnik imovine biti obeštećen.

U zaključnom dijelu daju se osnovne preporuke i smjernice za budući razvitak

odnosa na relaciji osiguranik - osiguravatelj i ukazuje se na neophodnost prilagodbe uvjeta osiguranja potrebama osiguranika, što znači da ponuda osiguravajućih društava, treba biti temeljena na „paketu rizika“ kao posebnog „proizvoda“ ovih finansijskih institucija. Znači, da osiguravajuća ponuda, treba biti: originalna i kvalitetna, odnosno, sadržavati nešto novo, što će vlasnike imovine privući da istu osiguraju.

Ključne riječi: imovina, rizik, osiguranje, osiguravatelj, osiguranik, nastala šteta i obeštećenje.

UVOD

Zaštita imovine od nastanka štete na istoj, kao rezultat požara, udara groma, prometne nezgode i drugih potencijalnih opasnosti, može se všiti na dva načina.

Neposredno, tako što će se primjeniti sve mjere zaštite, koje su predviđene za tu vrstu imovine. Posredno, ugovaranjem osiguranja za imovinu, te na taj način omogućiti očuvanje njezine vrijednosti. U praksi su u primjeni i jedan i drugi oblik zaštite imovine. Jer svaki imatelj određene imovine, trudi se da svoju imovinu osigura od oštećenja, odnosno, od uništenja. Međutim, pošto nije u ljudskoj moći da se osigura od svih rizika, tada se pristupa ugovaranju njezine zaštite kod osiguravajućih kompanija.

Osiguranjem, imovina se čuva na posredan način, tako što će se u slučaju njezinog oštećenja ili uništenja osigurati obeštećenje za istu. Znači, ugovaranjem osiguranja

* - Pravni fakultet Univeriteta u Zenici

** - Fakultet za menadžment i poslovnu ekonomiju, Univerziteta u Travniku

imovine i uplatom premije osiguranja, kao cijene za ugovorenou osiguravajuću zaštitu, osigurava se ekomska zaštita imatelja imovine. Treba napomenuti, da osiguranje ne može spriječiti nastupanje štetnih događaja ili djelovanje nekih sila (udar groma, požar i sl), već se pomoću njega ostvaruje posredna ekomska zaštita, radi koje se i zaključuje ugovor o osiguranju.

U praksi se često postavlja pitanje isplativosti preuzimanja rizika za velike sume osiguranja, s aspekta kompanija za osiguranja. Odgovor je jednostavan. Kompanije koje se bave osiguranjem, premiju osiguranja, kao cijenu za preuzeti rizik naplaćuju unaprijed. Tako da svi ugovarači osiguranja, pravne i fizičke osobe, na bazi solidarnosti i uzajamnosti, uplatom ugovorene premije osiguravaju sredstva iz kojih će se, onim vlasnicima imovine koji pretrpe štetu kao rezultat nastupanja jednog od rizika koji su ugovoreni, izvršiti naknada, odnosno obeštećenje za nastalu štetu. Znači, da su kompanije koje se bave osiguranjem, zahvaljujući tome, što ugovorenou premiju za osiguranje imovine naplaćuju unaprijed, u mogućnosti da uspješno obavljaju funkciju posredne zaštite osiguranika (isplatu naknada i osiguranih suma) iz unaprijed naplaćenih premija za ugovorenou osiguravajuću zaštitu. Funkcija posredne zaštite predstavlja i svrhu postojanja osiguranja.

POTREBA UGOVARANJA OSIGURANJA

Samim saznanjem, da ne postoji mogućnost da se imovina zaštititi od svih opasnosti koje potencijalno postoje, vlasnik te imovine se odlučuje na ugovaranje osiguranja za istu.

Nemogućnost osiguranja potpune zaštite proistjeće iz činjenice, da prirodne sile u kratkom vremenu, mogu uništiti imovinu velike vrijednosti, iste one prirodne sile koje pružaju čovjeku i društvenim zajednicama neslućene mogućnosti za osiguranje bolje budućnosti.

Pored djelovanja prirodnih sila, česti su rizici koji nastaju kao rezultat nesretnih

slučajeva, te i oni doprinose spoznaji potrebe za osiguranjem imovine. Rizici, neovisno da li ih svrstali u prirodne ili one koji mogu nastati kao rezultat djelovanja čovjeka ukazuju na potrebu osiguranja ekomske sigurnosti za imatelja imovine. Upravo tako shvaćena prijetnja, po imovinu i imovinske interese, temeljni je motiv imatelja imovine, da ugovori osiguranje. „Osiguranje u najširem smislu predstavlja zaštitu imovinskih interesa fizičkih i pravnih osoba prigodom realiziranja rizika, odnosno nastupanja osiguranih slučajeva, na račun fondova osiguranja formiranih naplatom premija od tih osoba“¹. Uvjet za zaključivanje ugovora o osiguranju je neizvjesnost nastajanja štete na osiguranoj imovini, odnosno vremena kada štetni događaj može nastati. U protivnom, ugovor o osiguranju smatrao bi se ništavnim, jer je osiguranik bio upoznat sa opasnostima po njegovu imovinu. Znači, ugovor o osiguranju je pravno valjan, samo onda, kada je rizik neizvjestan i kada u trenutku ugovaranja osiguranja, stvarna opasnost po imovinu, koja je predmet osiguranja, ne postoji.

Shodno tome, možemo zaključiti, da se ugovor o osiguranju može ugovoriti samo za one opasnosti po osiguranu imovinu, za koje postoje tehničke osnove za njihovo ostvarenje, a time i mogućnosti osiguravajućeg pokrića. To znači, da, rizik mora biti slučajan, budući događaj, neovisan o isključivoj volji ugovaratelja osiguranja.

Pravno dejstvo ugovora o osiguranju nastaje ispostavljanjem police osiguranja, pri čemu nastaju brojni pravni odnosi, kao rezultat udruživanja sredstava koja na bazi premija ulaze u fond za osiguranje i služe za obeštećenje trećih osoba kojima se osiguranim vozilom nanese šteta. Ugovorom o osiguranju se na osnovu Zakona o osiguranju² i Uvjeta osiguranja, uređuju prava i obveze osiguranika i osiguravatelja tijekom trajanja osiguranja i kod ostvarivanja

---

1 Šulejić, P. (2005): Pravo osiguranja, Beograd, 2005. g., str. 111.

2 Zakon o društvima za osiguranje u privatnom osiguranju FBiH (Sl. novine br. 25/05)

odštetnih prava tj. kod obeštećenja oštećenih osoba³.

Međutim, i nakon zaključenja ugovora, sukladno Zakonu, sklopljeni ugovor o osiguranju je nevrijedan ako je u trenutku njegova zaključenja već nastao osigurani slučaj, odnosno bio u nastupanju ili je bilo izvjesno da će nastupiti. Neizvjesnost nastanka osiguranog slučaja može biti⁴:

1. apsolutna, kada se unaprijed ne može znati da li će se određeni osigurani slučaj uopće ostvariti kod određenog osiguranika tijekom trajanja osiguranja, npr. da li će zahvatiti požar određenu zgradu, da li će osiguranik doživjeti prometnu nezgodu i sl.
2. relativna, kada se zna da će se ostvariti osigurani slučaj, ali se ne zna opseg štete ili vrijeme kada će se to dogoditi, npr. smrt čovjeka u osiguranju života, uginuće u osi-guranju životinja i dr.

Događaj također mora biti neovisan od isključive volje ugovaratelja osiguranja. Iz osiguranja su, dakle, isključeni događaji o visni "o iskijučivoj volji" ugovaratelja osiguranja. Ovu odredbu sam zakon o osiguranju, dalje nadopunjuje i tumači, tako da je ugovaratelj dužan nadoknaditi štete nastale slučajno ili krivnjom ugovaratelja osiguranja, osiguranika ili korisnika osiguranja izuzevši, ako su navedene osobe izazvale osigurani slučaj namjemo ili prijevarom⁵. Osiguravatelj, je također u obvezi obeštetiti osiguranika, ako je štetu prouzrokovala nepažnjom ili namjemo osoba za čije postupke po bilo kojoj osnovi odgovara osiguranik.

Međutim, čak i kod zaključenja ugovora kojem su prethodili pregovori između ugovaratelja i osiguranika, osiguranik

3 Halid Kurtović (2012): Uvođenje nekih novih obaveza za osiguravajuća društva po osnovu obaveznog osiguranja motornih vozila, Analji Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, br. 7,

4 Jelena Kočović i Predrag Šuljević (2006); Osiguranje, CID Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Beogradu

5 Šulejić, P., Pravo osiguranja, Beograd, 2005. g., str. 111.

najčešće ne može utjecati na elemente ugovora niti na njegove uvjete. Zbog toga se dešava da osiguranik bude izložen nepoštenim ugovornim odredbama. Kao dodatni vid zaštite osiguranika, nameće se i dužnost savjetovanja koja se nadovezuje na dužnost informiranja. Smisao savjetovanja je individualizirani pristup osobi zainteresiranoj za ugovor o osiguranju, te saopćavanje ograničenog kruga bitnih informacija, uz uvažavanje njezinih potreba, želja i mogućnosti.⁶

Prema tome, ravnopravan tretman osiguranika i ugovaratelja zahtijevaju načela uzajamnosti i solidarnosti, a u funkciji isplate ugovornog odnosa. Stoga je to pitanje stavova ili ideologija, koje zahtijeva društvenu promjenu, što na političkoj razini postaje pitanje ljudskih prava⁷. Pri čemu se, varijabilni troškovi, zaključivanjem ugovora o osiguranju pretvaraju u fiksne (premija osiguranja).⁸

Shodno tome, možemo govoriti o osnovnim načelima ugovora o osiguranju.

Ta načela su:⁹

- načelo obeštećenja osiguranika, odnosno naknada štete i/ili isplate ugovorenog iznosa,
- načelo osigurljivog interesa,
- načelo subrogacije i
- načelo dobre vjere.

6 N. Petrović Tomić (2015): Zaštita potrošača usluga osiguranja, Beograd.

7 Dubravko Grgić i Enes Bikić (2017): Uloga liječnika-vještaka u procjeni nematerijalne/neimovinske štete, Analji Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, br. 19, Zenica

8 Prema S. Andrijašević/V. Petranović, 1999, Ekonomika osiguranja, Alfa d.d., Zagreb 1999, str. 35., osiguranje je na prvom mjestu ekonomска, pa onda pravna kategorija, kao i drugi poslovi u privredi. Osiguranje je kompleksna aktivnost usmjerena na čuvanje dobara i obnovu oštećene imovine, kada se radi o osiguranju lica, onda je to sistem mjera za očuvanje života, zdravlja, životnog standarda ljudi. Osiguranje je metod transfera rizika sa osiguranika na osiguravača, koji prihvata da naknadi slučajne štete onima kod kojih su nastale i raspodijeli ih na sve članove rizične zajednice na načelima uzajamnosti i solidarnosti.

9 Marijana Čurak i Drago Jakovčević (2007): Osiguranje i rizici, RRIF plus, Zagreb

Načelo obeštećenja osiguranika, odnosi se na načelo naknade štete, odnosno naknade koju isplaćuje osiguravatelj. S tim, da odšteta, ne može biti veća od stvarnog iznosa štete, odnosno gubitka koji je nastao osiguranim događajem.

Iz čega proistječe, da je svrha načela naknade štete:

- sprječavanje profitiranja osiguranika iz nastanka štete i
- smanjivanje hazardnog ponašanja

Načelo osigurljivog interesa, upućuje na činjenicu, da je ugovor o osiguranju valjan, samo ukoliko se osiguranik nađe u položaju finansijskog gubitka, kada nastupi osigurani slučaj. Svrha načela osigurljivog interesa:

- sprečavanje špekulacija,
- smanjivanje hazardnog ponašanja i
- utvrđivanje iznosa osigurnine u osiguranju imovine.

Prema načelu subrogacije, osiguravatelj ima pravo stupiti u pravni položaj osiguranika, odnosno, pravo, da na njega pređu sva osiguranikova prava prema trećoj osobi koja je prouzročila osigurani slučaj, odnosno koja je odgovorna za nastanak štete koju je pretrpio osiguranik.

Svrhe načela subrogacije:

- sprječavanje neopravdanog bogaćenja osiguranika,
- osoba koja je prouzročila štetu postavlja se odgovornom za štetu,
- smanjivanje hazardnog ponašanja i
- smanje premijske stope

Načelo dobre vjere, znači da stranke iz ugovora o osiguranju imaju obvezu otvorenog i iskrenog postupanja, odnosno obvezu otkrivanja svih relevantnih i točnih činjenica i okolnosti.

Shodno navedenom, ne možemo, a da ne prihvatimo unapređivanja općih vrijednosti i pravnih načela kroz EU¹⁰. U kojima su Opće vrijednosti i pravna načela primarnog prava,

temelji cjelokupnog pravnog sistema¹¹. Pri čemu, Načelo privatne autonomije doživljava time novo tumačenje kroz opće vrijednosti, pravna načela i temeljna prava drugih osoba.¹²

Međutim, ako želimo da osiguravajuća kompanija posluje po ekonomskim načelima uz primjenu pravnih načela i pravilima struke, tada je neophodno da sadašnjim i budućim osiguranicima pruži informacije, koje će iste upoznati sa pravima i obvezama, koje proistječu iz zaključenog ugovora o osiguranju. Te informacije bi trebale biti u pisanim obliku, pisane jasnim jezikom s normalnim fontom slova, obično u obliku posebnog informativnog dokumenta.¹³

Prema tome, Organizacija za osiguranje, dužna je posloвати по ekonomskim načelima i pravilima struke osiguranja, sukladno zakonu, načelima lojalne tržišne utakmice, dobrim poslovnim običajima i poslovnim moralom. Također, naglašena su načela uzajamnosti i solidarnosti, kao i cilj trajnog osiguranja izvršavanja obveza na temelju osiguranja.

Funkcije osiguranja

Temeljna funkcija osiguranja je, ekomska zaštita imovine i osoba od rizika koji im prijete. Ova funkcija, nameće zadatku osiguravateljima, da na temelju teorije vjerojatnoće odrede cijenu rizika kako bi iz naplaćenih premija odgovorili zadatku nadoknade štete i permanentno akumulirali sredstva rezervi. Iz te potrebe i obveze akumuliranja sredstava u vidu fondova proizilazi financijska funkcija osiguranja. Fondovi formirani iz sredstava osiguranja imaju veoma važnu društvenu funkciju,

11 E. Lorenz VersRdsch (2005), 2 „Reform des Versicherungsvertragsrechts in Deutschland: Grundsätze und Schwerpunkte“

12 P. Präve, Vers (2006); „Das Individuelle und das Kollektive in der Privatversicherung – dargestellt am Beispiel der Lebensversicherung“

13 Jasmina Đokić (2017): Transparentnost kod ugovora o osiguranju: obaveza informiranja i savjetovanja osiguranika, Analji Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, br. 17, Zenica

---

10 Z. Meškić/D. Samardžić (2012):Pravo Evropske Unije I, Sarajevo

što predstavljaju izvor dugoročnih i kratkoročnih sredstava. Interes svakog društva je da sredstva fondova osiguranja budu što veća, zato što, veća sredstva osiguravaju veće mogućnosti financiranja društvene reprodukcije. Analize pokazuju da je osiguranje najzastupljenije i najrazvijenije u eko-nomski razvijenim zemljama, a da je najmanje razvijeno u nerazvijenim zemljama. Možemo reći da je kriterijumima za ocenjivanje stupnja razvijenosti jedne ekonomije, neophodno dodati i razvijenost osiguranja, koja se može dobiti kao odnos naplaćene premije per capita i nacionalnog dohotka per capita. Ako se želi postići veći stupanj razvijenosti jedne ekonomije, neophodno je razvijati osiguranje.

Shodno tome, može se reći, da funkcije osiguranja, proizilaze iz ciljeva i zadatka, koje društvena zajednica nameće modernom sustavu osiguranja. A opravdanost postojanja i učinkovitost sustava osiguranja, može se mjeriti, kvalitetom uspostavljenih sljedećih funkcija:¹⁴

- funkcije zaštite
- mobilizacijsko – alokacijske
- društveno socijalne funkcije

Većina savremenih poredbenih pravnih sustava, u većoj ili manjoj mjeri, bilo izričito ili posredno, uz popravljanje štete priznaje i neke druge funkcije odgovornosti za štetu: priznavanje prava oštećenika, zaštitu pravnog sustava, edukaciju i odvraćanje štetnika od štetnih ponašanja, kažnjavanje štetnika, sprječavanje njegova obogaćenja i sl.¹⁵

Uvjet da bi se rizik osigurao je mogućnost njegove procjene odnosno utvrđivanje vjerojatnoće njegovog ostvarenja. Ne mogu se osigurati rizici čije je nastupanje izvjesno, niti rizici čije je ostvarivanje nemoguće predvidjeti. Zbog neizvjesnosti nastupanja osiguranog slučaja iz osiguranja se

14 Andrijanić, I., Klasić, K (2007).: Osnove osiguranja: načela i praksa, TEB - poslovno savjetovanje, Zagreb

15 M. Bukovac Puvača (2016): Funkcije pravične novčane naknade u hrvatskom.. Zb. Prav. fak. Sveučilišta u Rijeci

isključuju izvjesni događaji (koji će sigurno nastupiti). Također, potencijalni rizik mora karakterizirati izvjesna vjerojatnoća njegovog nastupanja, utemeljena na faktičkim podacima o njegovoj realizaciji u prethodnom razdoblju. U slučaju nepostojanja takvih podataka iz prethodnog razdoblja (najmanje petogodišnjeg) nemoguće je odrediti vjerojatnoću realizacije rizika, odnosno, nastupanja osiguranog slučaja u budućnosti. Samim tim nemoguće je utvrditi i njegove finansijske posljedice (štetu), kao i raspodjelu štete na sve osiguranike iz određene homogene skupine rizika. To zapravo znači, da se ne može odrediti ni sudjelovanje svakog od osiguranika u utemeljenju osiguravajućeg fonda na bazi premija osiguranja, koje oni treba da plate da bi im šteta bila nadoknađena. Iz gore navedene definicije primjećujemo da osiguranje, kao ekomska kategorija ima sljedeće specifične karakteristike:¹⁶

- postojanje osiguranog rizika kao vjerojatnoće i mogućnosti nastupanja osiguranog slučaja koji može imati za posljedicu materijalnu štetu;
- preraspodjelu štete u vremenu;
- zadovoljenje objektivne potrebe fizičkih i pravnih osoba za pokriće moguće štete;
- povraćaj premija osiguranja, mobiliranih u osiguravajućem fondu, u formi naknada iz osiguranja.

Kao izvor ovih težnji, za osuhranjem ekomske zaštite imovine, pravnih i fizičkih osoba, društvo je iniciralo organiziranje institucije, koja predstavlja udruživanje svih onih koji su izloženi istoj opasnosti, odnosno riziku. Temeljna pretpostavka postojanja ovih institucija - osiguranja, zapravo i jeste prisustvo rizika. Samo ako postoji određeni rizik, nastaje i ekomska potreba za njegovim pokrićem putem osiguranja.

Tako su se pojavile specijalizirane institucije sa zadatkom da prikupljaju određena sredstva koja su se kretala u visini očekivanih šteta,

16 Jelena Kočović i Predrag Šuljević (2006); Osiguranje, CID Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Beogradu

iz kojih su se isplaćivale određene naknade pravnim i fizičkim osobama kod kojih je nastupio štetni događaj.

Glavna funkcija osiguranja je naknada šteta i isplata osiguranih suma kad se ostvari osigurani slučaj. Ta naknada iz osiguranja može se posmatrati dvojako:¹⁷

- sa aspekta interesa pojedinca;
- sa aspekta interesa zajednice.

Sa aspekta interesa pojedinca cilj naknade iz osiguranja jeste da osiguranik, na čijoj je imovini nastala šteta, bude obeštećen (naknada ima karakter sredstava za obeštećenje osiguranika). Naknada osiguranja i isplata osiguranih suma nastaje upravo u trenutku kada je to najpotrebitije, u trenutku kada je nastupio osigurani slučaj, odnosno kada je nastao razlog radi koga je ugovor o osiguranju i zaključen. Faktor sigurnosti, kao pretpostavka funkcioniranja osiguranja i njegov glavni element, ima ekonomsku vrijednost (štiti buduće interese osiguranika), ali i psihološku (moralnu) vrijednost. Pomenuti trenutak sigurnosti dobija na značaju u savremenim uvjetima, jer dolazi do porasta rizika, pa se i osiguranje proširuje na nove rizike i pojavljuju se nove vrste osiguranja

Naknada iz osiguranja, sa aspekta interesa zajednice, predstavlja sredstvo za obnovu uništene ili oštećene imovine. Osiguranje se pojavljuje kao element stabilnosti u proizvodnji, jer unapred organizira obnovu onoga što bi u stihiji moglo da bude uništeno, i tako omogućava kontinuitet odvijanja procesa proizvodnje koji bi bez njega bio narušen.

Osiguranje predstavlja temeljnu polugu ekonomskog razvoja zemlje. Razvijeno tržište osiguranja i reosiguranja smatra se jednim od temeljnih pokazatelja ekonomске razvijenosti neke zemlje. Nema zemlje koja u svom ekonomskom razvitku osiguranju ne pridaje veliki značaj. Pogrešno je posmatrati osiguranje isključivo kao jednostavni

mehanizam kroz koji se obeštećuju oni koji su pretrpjeli neku štetu iz fondova koji su nastali na bazi naplate premija od mnogobrojnih osiguranika. Ta posrednička funkcija je sve manje važna u odnosu na druge funkcije osiguranja, koje osiguravaju čitav set usluga neophodnih za ekonomski aktivnosti i dugoročni razvitak. Zemlje, koje su u stanju da iskoriste sve te efekte od osiguranja, daju svojim građanima i njihovim poslovnim aktivnostima velike ekonomске mogućnosti. Osiguranje potiče ekonomski razvitak na bazi sljedećih funkcija:¹⁸

- osiguranje pomaže financijsku stabilnost i smanjenja neizvjesnosti;
- društveno-socijalna funkcija osiguranja;
- osiguranje pospešuje razmjenu i trgovinu;
- financijsko- akumulatorska funkcija osiguranja;
- doprinosi učinkovitoj alokaciji kapitala.

Sa aspekta financijske stabilnosti, osiguranje omogućava formiranje novčanih rezervi. Ova konstatacija proistječe iz same ekonomске prirode osiguranja da garantira izvršenje određene financijske obveze. Zato osiguranje predstavlja mehanizam za prikupljanje novčanih sredstava, odnosno pretvaranje manjih premijskih uplata u krupna novčana sredstva. Transformacija novčanih sredstava, preko koje se postiže viši kvalitet financiranja, zajednička je karakteristika banaka i osiguravajućih društava. Poslovi osiguranja obuhvataju obrazovanje sredstava rezervi na temelju uplaćenih premija osiguranika koje se koriste za ispunjavanje odštetnih zahtjeva, kao i sudjelovanje u sprovođenju mera za sprječavanje i suzbijanje rizika koji ugrožavaju imovinu i osobe.

Društveno-socijalna funkcija osiguranja podrazumjeva poboljšanje uvjeta za život. Osiguranje svoju socijalnu funkciju u društvu ispunjava ekonomskom zaštitom čovjeka i njegove imovine na načelima uzajamnosti i solidarnosti. Ova funkcija se ostvaruje na

---

17 Jelena Kočović i Predrag Šuljević (2006); Osiguranje, CID Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Beogradu

18 Jelena Kočović i Predrag Šuljević (2006); Osiguranje, CID Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Beogradu

dva načina:

1. neposredno- kroz osiguranje osoba;
2. posredno:
  - putem imovinskih osiguranja;
  - putem akumulacije koja se postiže u osiguranju.

Neposredno ostvarivanje socijalne funkcije, vrši se putem osiguranja osoba (za slučaj smrti ili doživljena i za slučaj bolesti ili nesposobnosti). Tako se poboljšavaju uvjeti života, jer osiguranje čovjeku osigurava liječenje (neposredno čim bolest nastane) i dopunjuje mu sredstva za život (tj. pruža mu materijalnu podršku onda kada mu je ona potrebita).

U osiguranju osoba socijalni element je naročito izražen u ideji i namjeni osiguranja života. Životno osiguranje teži pokriću budućih potreba, ima karakter namjenske štednje i održavanja životnog standarda onda kada je mogućnost privređivanja smanjena (u starosti, kod iznemoglosti, nesposobnosti za rad itd.). Pomenuti trenuci su i razlog posebnog tretmana sredstava osiguranja života¹⁹.

Slično je i kod osiguranja od odgovornosti koje pored toga što štiti osiguranike koji su odgovorni za štetu učinjenu trećoj osobi, omogućava adekvatnu i brzu nadoknadu štete pogodenoj osobi. To osobito dolazi do izražaja u slučaju kada su takve isplate mnogo veće od ekonomskih mogućnosti osiguranika, te bi se bez osiguranja teško ostvarile. Posredno ostvarivanje socijalne funkcije, vrši se putem:²⁰

- imovinskih osiguranja
- akumulacije obrazovane u osiguranju.

Osiguranje imovine nadoknađuje štetu koja nastaje na imovini. Kada, na primjer, neki objekat izgori u požaru, osiguranje neposredno osigurava sredstva za izgradnju novog objekta. Pri tome, kod osiguranja

imovine pravi se oštra razlika između modernijih objekata, koji su sa aspekta samog čovjeka bolji i sigurniji, i onih objekata koji to nisu. Ovi drugi se opterećuju višom premijom. Na taj način osiguranje u praksi posredno utječe na poduzeća da uvođe savremenije uređaje koji poboljšavaju uvjete za rad i povoljnije utječu na život i zdravlje radnika. U slučaju povoljnijih uvjeta za rad poduzeća, plaćaju manju premiju.

Akumulacija obrazovana u osiguranju predstavlja element napretka i osiguranje posredno utječe na životni standard, jer se ostvaruje sve veće blagostanje, pojačava materijalna baza društva, što je od značaja za privrednu i socijalni razvoj uopće.

OSNOVE RAZVOJA OSIGURANJA U BOSNI I HERCEGOVINI

Imajući u vidu raznoliku lepezu imovine i imovinskih interesa, za kojima postoji potreba za osiguranjem osiguravajuće zaštite u Bosni i Hercegovini (materijalna dobra gospodarskih subjekata, imovina fizičkih osoba, imovinski interesi, razne vrste odgovornost i sl.), može se konstatirati, da sva ta imovina i imovinski interesi daju mogućnost kompanijama za osiguranje, da osmisle nove proizvode i ponude ih tržištu. Sva materijalna dobra, koja mogu biti predmetom osiguravajuće zaštite, najbolje se mogu konceptualno definirati kroz izradu cjelovitih i interdisciplinarnih projekata i programa integralnog razvijanja, koji moraju biti zasnovani na slijedećim suštinskim polazištima:

- da budu dominantno opredijeljeni ekonomskom razvitku zemlje, kako bi svi potencijali bili što potpunije valorizirani i što adekvatnije uključeni u razvitak;
- da im prethodi sveobuhvatna, objektivna, svršishodna i racionalna ekonomska valorizacija;
- da budu što cjelovitije i djelotvornije uklapljeni (integrirani) u dugoročne strateško-razvojne pravce Bosne i Hercegovine (industrijski kapaciteti, prometna infrastruktura, oživljavanje

---

19 Željko Šain (2009); Stanje i perspektive tržišta i industrije osiguranja u BiH, Ekonomski fakultet Univerziteta u Sarajevu

20 Ksenija Klasić i Ivo Andrijanić (2007): Osnove osiguranja - načela i praksa, "TEB" d.o.o. Zagreb

izvoza i dr.);

- da utvrde neophodne strukturne promjene i definiraju tržišne odrednice savremenije ekonomije, suglasne konceptu održivog razvijanja;
- da realnom ekonomskom analizom identificiraju ključne ograničavajuće faktore razvijanja, te na tim osnovama predlože konkretnе mјere za njihovo prevazilaženje i načine revitalizacije ekonomije Bosne i Hercegovine;
- da usuglase razvojne prioritete koji će najbrže i najučinkovitije doprinijeti ukupnom stabiliziranju i prosperitetnijem razvijanju Bosne i Hercegovine.

Polazeći od strukture privređivanja na ovim prostorima i funkcionalnih odnosa prisutnih u zemlji, a poglavito od neophodnosti transformacija i suvremenijeg strukturiranja ekonomije, suština koncepta integralnog razvijanja trebala bi biti izražena kroz tri slijedeće osnovne dimenzije:

- valoriziranje i programski osmišljeno uključivanje u razvijetak svih resursa koji mogu, na jednoj strani, sačiniti bazu odvijanja odgovarajućih djelatnosti i aktivnosti stanovništva, a na drugoj, privući interes ljudi i kapitala, kako iz zemlje tako i inozemstva;
- uspostavljanje više razine razvojne integralnosti, prostorne i funkcionalne komplementarnosti između djelatnosti, sa temeljnim ciljem da se osigura dugoročnost (održivost) boniteta i ekonomičnosti korištenja resursa;
- osiguravanje široke funkcionalne i komunikacijske integracije svih dijelova Bosne i Hercegovine, uz znatno aktivniju i konkretniju podršku od strane Vijeća ministara Bosne i Hercegovine.

Ako bi se ostvario, predloženi integralni razvijetak, tada bi doprinos osiguranja, unapređenju gospodarskog razvijanja Bosne i Hercegovine, mogli da usporedimo s velikim strojem, pri čemu se osiguranje posmatra kao zupčanik u nekom stroju, koji se počinje kretati s malim brojem okretaja, pokrećući

pri tom ostale dijelove, a oni svoju snagu dalje prenose na druge dijelove (Mieller 2004).²¹ Navedeno bi doprinijelo, da osiguranje, pravilno usmjerenim mјerama ekonomske politike, može dobijenim zamahom nastaviti kretanje, ali da u njemu kao sustavu, svi elementi se ne kreću istom brzinom, već da neki od njih dobivaju veće ubrzanje i tako nastavljaju da se kreću svojim tokom. Na taj način, osiguranje svojim posrednim ili neposrednim utjecajem, doprinosi unapređenju gospodarskog razvijanja, kako mјesta u kome se provode funkcije osiguranja imovine, tako i zemlje u cjelini. Iz čega proistječe, da Osiguranje predstavlja oblast posebnog društvenog i ekonomskog interesa a samo provedba osiguranja, podrazumijeva posebnu tehniku realizacije osiguranja.²² Imajući prednje u vidu, odnosno, činjenicu da osiguranje može doprinijeti bržem razvijanju Bosne i Hercegovine, moguće je utvrditi temeljne smjernice i glavne prioritete njegovog razvijanja. Te smjernice se mogu posmatrati s tri aspekta:²³

- ekonomski dio koji se izražava u cilju koji se želi ostvariti,
- tehnički dio je ona cjelina, koja uređuje funkcioniranje osiguranja, kao specifičnog mehanizma, za izjednačavanje rizika,
- pravni dio predstavlja uređenje mnogobrojnih pravnih odnosa, koji nužno nastaju u procesu osiguranja.

Obzirom na stupanj prioriteta i sredstava neophodnih za realiziranje pojedinih ciljeva, planovi razvijanja osiguranja, kao i u svakom postupku planiranja, neophodno je da budu podijeljeni na dugoročne, srednjoročne i kratkoročne.²⁴

Dugoročni plan razvijanja osiguranja u našoj

21 Mieller, H., (2004). Turizam i ekologija, Masmedia, Zagreb

22 D. Pavić (2009): Ugovorno pravo osi osiguranja, Tectus, Zagreb

23 B. Marović, B. Kuzmanović i V. Njegomir (2009): Osnovi osiguranja i reosiguranja, Princ press, Beograd

24 S. Kozarević (2010): Rizik menadžment i osiguranje, Tuzla

zemlji, treba temeljiti na smjernicama iz Strategije srednjoročnog razvoja Bosne i Hercegovine. Ovim planom, treba utvrditi sljedeće:

- sačiniti osnovne hipoteze budućeg razvijanja osiguranja i izvršiti identificiranje potencijalnih korisnika (ciljnih tržišnih segmenta);
- sastaviti popis potencijalnih rizika, koje treba ponuditi tržištu osiguranja;
- na temelju rezultata, dobijenih istraživanjem, utvrditi listu prioriteta koji se odnose na rizike, za koje postoji najveći interes, kod potencijalnih osiguranika;
- utvrditi mehanizme, koji će osigurati koordinaciju planova koncentrirane i disperzirane provedbe funkcije osiguranja;

Srednjoročni planovi razvijanja osiguranja, poželjno je da budu usmjereni na utvrđivanje posebnih pravila programirane provedbe funkcije osiguranja. Oni trebaju u sebi sadržavati više detalja, koji se odnose, na vrste gospodarskih djelatnosti, kao i rizike, koje treba ponuditi na istraživanom tržištu. Isto tako, srednjoročni planovi, u sebi trebaju imati razrađena rješenje, koja će omogućiti ekonomsku integraciju osiguranja i gospodarstva, kao i mјere kojima će biti reguliran odnos prema sadašnjim i budućim osiguranicima. Srednjoročno planiranje ima za cilj:

- informiranje stanovništva o osiguravajućoj ponudi na određenom tržištu osiguranja;
- na bazi izvršenih istraživanja, procjena evolucije tržišnih kretanja kako bi se blagovremeno poduzele odgovarajuće mјere prilagodbe uočenim tendencijama; ekonomskih i socijalnih posljedica razvijanja osiguranja u Bosni i Hercegovini;

Kratkoročni planovi razvijanja osiguranja, usmjereni su na organiziranje animacije na tržištu osiguranja. Pri čemu, se osobit značaj pridaje lokalnom stanovništvu, posebno u poticanju kreativnih inicijativa ljudi u

mjestima koja imaju interes za ugovaranje osiguravajuće zaštite. Isto tako, posebnu pažnju treba usmjeriti na formiranje autentičnog, osiguravajućeg proizvoda, koji će u sebi sadržavati težnju za očuvanjem imovine i imovinskih interesa pravnih i fizičkih osoba, od strane kompanije za osiguranje.

Kratkoročnim planovima, odnosno, ciljevima razvijanja osiguranja, treba predvoditi istraživanje tržišta, kao i uspostava mehanizama za stalno praćenje globalne tražnje za osiguravajućom zaštitom i procjenu njezinog utjecaja na razvitak osiguranja u pojedinim općinama i regionalnom obuhvatu. S toga, neophodno je odmah izraditi kratkoročne planove i operativne mјere koje će se žurno sprovesti, kako bi se uz raspoloživa sredstva omogućilo što brže pokretanje onih segmenta, koji imaju komparativne prednosti na tržištu osiguranja.

Planski razvijan osiguranja, podrazumijeva osmišljavanje kratkoročne i dugoročne razvojne koncepcije, čiji cilj treba biti osnova aktivnostima koje će doprinijeti, oživljavanje i dinamiziranje ekonomskih, socijalnih, demografskih i drugih tijekova. Naravno, razvijan osiguranja, uostalom kao i svih drugih djelatnosti, treba se odvijati uz racionalno korišćenje raspoloživih potencijala i njihovih vitalnih komponenti.

Da bi se postigao cilj, utvrđen u planu o razvijanju osiguranja u Bosni i Hercegovini, neophodno je istovremeno voditi računa o međusobnim odnosima, društvenim i ekonomskim, koji ne smiju biti poremećeni. Garancija da neće doći do remećenja tako uspostavljenih odnosa je, planom utvrditi način praćenja realizacije u tri bitne, međusobno povezane sfere: ekonomskoj, socio-demografskoj i prostornoj.

Najvažniji ciljevi u ekonomskoj sferi, su:²⁵ revitalizacija i proizvodno-tehnološka transformacija postojećeg gospodarstva; definiranje i razrada novih i profitabilnijih

²⁵ Avdalović V., Marović B., Kalinić Z. i Vojinović Ž. (2009):Upravljanje rizima u osiguranju, NUBL, Banja Luka

razvojnih programa utemeljenih na lokalnim resursima. Osiguranje ne može spriječiti nastupanje štetnih događaja ili djelovanje slučaja, već se pomoću njega ostvaruje posredna ekonomска zaštita, radi koje, osiguranje i postoji.²⁶

Primarna funkcija osiguranja, već je rečeno, je ekonomска zaštita imovine i osoba. Kompanija za osiguranje, ispunjava tu funkciju na temelju sredstava koje uplaćuju i udružuju osiguranici unaprijed (u trenutku zaključenja ugovora o osiguranju), za vrijeme trajanja osiguranja. Ova sredstva su namjenska i duže ili kraće vrijeme stoje rezervirana za svoju funkciju, za izvršenje obveza iz ugovora o osiguranju kada nastupi osigurani slučaj. Koncentracija sredstava u osiguranju i njihovo kraće ili duže zadržavanje izvan redovitog prometa utječe na smanjivanje novca u opticaju. Financijska sredstva akumulirana u osiguranju imaju karakteristike specifičnog kapitala, u zavisnosti od vrste osiguranja.

U visoko razvijenim zemljama sredstva koja se formiraju u osiguranju igraju vrlo značajnu ulogu u gospodarstvima tih zemalja. Naime, osiguranje kao specifičan mehanizam akumuliranja novčanog kapitala pretvorilo se u moćno oruđe za mobilizaciju novčanih sredstava stanovništva. Posebno je značajno osiguranje života koje po sposobnosti akumuliranja osobnih ušteda stanovništva ne zaostaje za štednjom (kroz bankarski mehanizam). U SAD osiguravajuće kompanije po veličini aktive imaju ispred sebe jedino komercijalne banke, dok su sve ostale financijske institucije iza njih. Osiguravajuće kompanije, dakle, raspolažu ogromnim novčanim sredstvima i njima široko financiraju kako proizvodnu tako i neproizvodnu sferu. Osiguranje pored svoje primarne funkcije nadok-nade štete u slučaju nastupanja ekonomski štetnog događaja, sve više ima i sekundarnu - financijsku funkciju, odnosno ima značajnu ulogu u financiranju gospodarstva.

---

26 D. Pavić (2009): *Ugovorno pravo osi osiguranja*, Tectus, Zagreb

ZAKLJUČAK

Osiguranje je multidisciplinarna znanost, istovremeno ekomska, pravna i tehnička pa je veoma teško dati sveobuhvatnu definiciju osiguranja. Sa ekonomskog aspekta osiguranje je takav posao na temelju koga se osiguravatelj obvezuje da za određeni iznos (u vidu naplaćene premije osiguranja) osiguraniku isplati naknadu štete kada nastupi osigurani slučaj, odnosno da ga obešteti.

Sa pravnog aspekta osiguranje proučava prava i obveze ugovornih strana - osiguravatelja i osiguranika.

Sa tehničkog aspekta, osiguranje je matematičko-statistička kategorija koja se ispoljava kroz atomiziranje rizika, odnosno njegovo raspoređivanje na mnoštvo osiguranika i nivelisanje na znatno nižoj razini.

Sa aspekta pojedinca dvostruka je uloga osiguranja:

1. zaštita osiguranika i
2. zaštita trećih osoba.

Cilj osiguranja je zaštita materijalnog položaja osiguranika, odnosno isplata naknade osobi koja je osigurala svoju imovinu ili osigurane sume osobi čiji su duh i tijelo došli u stanje pri kome su mu neophodna sredstva za njezin zdravstveni tretman u cilju ozdravljenja.

U modernom pravu postoji težnja da se osigura zaštita određenom krugu osoba koje su izložena izvjesnim rizicima (tzv. zaštita trećih osoba). To su osobe koja bez ikakve svoje krivice mogu pretrpjeti štetu na sopstvenoj osobnosti ili imovini prigodom prijevoza u javnom prometu ili prigodom vršenja iznimno opasnih zanimanja.

Osiguranje potiče ekonomski razvitak na bazi sljedećih funkcija:

- osiguranje pomaže financijsku stabilnost i smanjuje neizvjesnost;
- društveno-socijalna funkcija osiguranja;
- osiguranje pospješuje razmejnu i trgovinu;
- financijsko akumulatorska funkcija osiguranja;
- doprinosi učinkovitoj alokaciji kapitala.

Temeljna funkcija osiguranja je upravo funkcija očuvanja imovine. Ona se ostvaruje na dva načina:

- neposredno (neposredna zaštita imovine);
- posredno (posredna zaštita imovine).
- Neposredna zaštita imovine obuhvata široki skup mjera, i to:
- preventivne mjere (preventivna funkcija osiguranja) i
- represivne mjere (represivna funkcija osiguranja).

Preventivne mere (preventiva-lat. pravene-repreći, spriječiti) su sve mjere, sredstva i akcije koje se poduzimaju radi sprječavanja i uklanjanja uzroka koji bi mogli da izazovu štetni događaji, koji imaju za posljedicu uništenje ili oštećenja imovine, odnosno smrt ili invaliditet osobe.

LITERATURA

- [1] Andrijanić, I., Klasić, K.: Osnove osiguranja: načela i praksa, TEB - poslovno savjetovanje, Zagreb, 2007
- [2] Avdalović V., Marović B., Kalinić Z. i Vojinović Ž. (2009): Upravljanje rizima u osiguranju, NUBL, Banja Luka
- [3] B. Marović, B. Kuzmanović i V. Njegomir (2009): Osnovi osiguranja i reosiguranja, Princp press, Beograd
- [4] B. Marović, N. Žarković: Leksikon osiguranja, Budućnost, N. Sad, 2002.
- [5] Ćurak, M., Jakovčević D.: Osiguranje i rizici, RRIF, Zagreb, 2007.
- [6] Dubravko Grgić i Enes Bikić (2017): Uloga liječnika-vještaka u procjeni nematerijalne/neimovinske štete, Analji Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, br. 19, Zenica
- [7] D. Pavić (2009): Ugovorno pravo osiguranja, Tectus, Zagreb
- [8] E. Vaughan, T. Vaughan: Osnove osiguranja, upravljanje rizicima (prevod sa engleskog), Mate, Zagreb, 2000.
- [9] E. Lorenz VersRdsch (2005), 2 „Reform des Versicherungsvertragsrechts in Deutschland: Grundsätze und Schwerpunkte
- [10] Halid Kurtović (2012): Uvođenje nekih novih obaveza za osiguravajuća društva po osnovu obaveznog osiguranja motornih vozila, Analji Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, br. 7,
- [11] Jasmina Đokić (2017): Transparentnost kod ugovora o osiguranju: obaveza informiranja i savjetovanja osiguranika, Analji Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, br. 17, Zenica
- [12] Jelena Kočović i Predrag Šuljević (2006); Osiguranje, CID Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Beogradu
- [13] Ksenija Klasić i Ivo Andrijanić (2007): Osnove osiguranja - načela i praksa, "TEB" d.o.o. Zagreb
- [14] Marijana Ćurak i Drago Jakovčević (2007): Osiguranje i rizici, RRIF plus, Zagreb
- [15] Šulejić, P. (2005): Pravo osiguranja, Beograd,
- [16] Miroslav Džidić i Marijan Ćurković (2017): Pravo osiguranja, Pravni fakultet, Sveučilišta u Mostaru
- [17] Mieller, H., (2004). Turizam i ekologija, Masmedia, Zagreb
- [18] S. Andrijašević/V. Petranović, (1999), Ekonomika osiguranja, Alfa d.d., Zagreb
- [19] Mladenka Balabam (2008); Osiguranje u savremenom svetu, Monografija Novi Sad,
- [20] M. Bukovac Puvača (2016): Funkcije pravične novčane naknade u hrvatskom.. Zb. Prav. fak. Sveučilišta u Rijeci
- [21] N. Petrović Tomić (2015): Zaštita potrošača usluga osiguranja, Beograd.
- [22] P. Präve, Vers (2006); „Das Individuelle und das Kollektive in der Privatversicherung – dargestellt am Beispiel der Lebensversicherung
- [23] S. Kozarević (2010): Rizik menadžment i osiguranje, Tuzla
- [24] Šulejić P.: "Pravo osiguranja" , Dosije, Beograd 2005.
- [25] Vaughan, E., Vaughan, T.: Osnove osiguranja: Upravljanje rizicima, Mate, Zagreb, 2000

- [26] Vidučić, Lj.: Financijski menadžment,
IV. Izdanje, RRIF, Zagreb, 2004.
- [27] Z. Meškić/D. Samardžić (2012):Pravo
Evropske Unije I, Sarajevo
- [28] Željko Šain (2009); Stanje i perspektive
tržišta i industrije osiguranja u BiH,
Ekonomski fakultet Univerziteta u
Sarajevu
- [29] Zakon o društvima za osiguranje u
privatnom osiguranju FBiH (Sl. novine
br. 25/05)